

TSC

Tijd voor een

NIEUWE BELGISCHE OMWENTELING

BHV is een godsgeschenk voor de Belgische gezagsdragers. Als ze energie uit de crisis puren, kunnen ze eindelijk de staat, de begroting en de economie hertekenen. Hun laatste kans. Nu blaast de crisis amper een rimpeling over de Belgische financiële wateren, op termijn zijn de markten minder vergevingsgezind.

► “De paniekverhalen zijn niet geloofwaardig. Politici die met doemscenario’s zwaaien en vertellen dat de crisis zware economische gevolgen heeft, doen dat om snel een compromis af te dwingen. Die verhalen dienen een achterliggende politieke agenda. De politieke crisis is niet schadelijk voor de economie of de kredietwaardigheid van België”, zegt Erik Buyst, professor economie aan de KULeuven en directeur van Vives.

De gezamenlijke oproep van de koning en de premier dat de politieke crisis “niet opportuun is”, de waarschuwing van minister van Staat Mark Eyskens (CD&V) “regimecrisis maakt van ons het Griekenland aan de Noordzee” of het alarmsignaal van het VBO “er wordt met vuur gespeeld” moeten met een flinke korrel zout genomen worden. “De houding van de oude krokodillen die waarschuwen voor chaos is bijzonder hypocriet. Deze toestand is een erfenis van hun beleid”, zegt Johan Van Overtveldt, algemeen directeur van VKW.

Geen Griekenland aan de Noordzee

Analisten die met een nuchtere en puur zakelijke blik België in de gaten houden, maken zich niet al te veel zorgen. Neem nu Douglas Renwick, de analist die voor het kredietagentschap Fitch de Belgische kredietwaardigheid volgt. Fitch kleeft op het Belgisch staatspapier een kwaliteitslabel van de op een na hoogste kredietwaardigheid (AA+), met een stabiele outlook. “En stabiel betekent stabiel. De politieke onrust verandert dat niet”, zegt Douglas Renwick. “We maken ons geen zorgen. De politieke instabiliteit is geen nieuw risico. Voor ons is vooral het budgettaire beleid doorslaggevend en het stelt ons gerust dat België al een begroting tot 2011 heeft opge maakt.”

Voor Fitch is België daarom niet het volgende Griekenland. “De verschillen tussen beide landen zijn groot. Het Belgische begrotingstekort is lager dan gemiddeld in Europa. De oude dagen van Belgische budgettaire laksheid zijn al lang voorbij. Jullie geloofwaardigheid is sterk, dankzij jaren van een begrotingsevenwicht en een dalende overheidsschuld, vóór de crisis toesloeg. En België, vooral de private sector, is een rijk land. Dat helpt om die schuld af te lossen. Op langere termijn zijn er natuurlijk meer maatregelen nodig om het begrotingstekort en de schuld terug te dringen. Een langdurige impasse kan wel ge-

ETIENNE DE CALLATAY
(BANK DEGROOF)
“Als de federale begroting vanuit communautaire belangen wordt opgesteld, dan is de toegevoegde waarde van België negatief.”

REP

volgen hebben. Maar wij baseren ons oordeel op de budgettaire cijfers van de volgende jaren.”

Daar kan het schoentje wel eens wringen. In België komen de zaken pas in beweging als het echt niet meer anders kan. Het begrip en de vergevingsgezindheid van kredietverschaffers en investeerders kunnen op termijn contraproductief werken. De zuiderse eurolanden staat wel het mes op de keel en zij hebben geen andere keuze dan hard te werken aan hun staatsfinanciën en concurrentiekracht.

“De politieke crisis kan daarom een goede zaak zijn. Ze kan voor dat noodzakelijke gevoel van hoogdringendheid zorgen”, zegt Buyst. “We hebben een katalysator nodig. Griekenland moet saneren onder druk van de markt, wij hadden vroeger al eens een crisis van de frank om ons aan te porren. Nu kan de politieke crisis als opportuniteit gezien worden om knopen door te hakken”, zegt Edwin De Boeck, hoofdeconoom van KBC.

“Ik heb, misschien als enige Franstalige, begrip voor de strategie van Open Vld”, zegt Etienne De Callatay, de hoofdeconoom van Bank Degroof. “We moeten dringend België sociaaleconomisch bijspijkeren, maar dat kan pas als er communautaire vrede komt. Want België heeft op dit moment niet de slagkracht om te doen wat nodig is voor de economie. Dat structureel probleem moet van de baan en mag geen jaren meer aanslepen. Dan worden we wel het Griekenland aan de Noordzee. Maar dat gevoel van

hoogdringendheid is verrassend genoeg te weinig aanwezig in de politieke klasse.”

Op korte termijn geen man overboord

De markten zijn natuurlijk al een en ander gewoon van België, en op korte termijn is er geen man overboord. “Beleggers rekenen er natuurlijk op dat België de komende jaren budgettair orde op zaken zal stellen”, zegt Buyst. “Maar met deze regering was daar toch niets van in huis gekomen, daarvoor mist ze de nodige cohesie. Of deze regering er dus was of niet was, dat maakt voor de markten niet veel uit.”

De financiële markten reageerden de voorbije dagen dan ook stoïcijns op de Bel-

“Een krimp van de uitgaven dreigt vooral Wallonië pijn te doen”

Erik Buyst, Vives

gische politieke cinema. De rente op Belgisch staatspapier gaf nauwelijks een krimp. “België is Griekenland niet”, zegt Ivan Van de Cloot, hoofdeconoom van Itinera. Er is zelfs een groot verschil tussen Griekenland en het volgende land dat onder druk komt te staan, Portugal. Tijdens de vorige BHV-crisis berekende ik de extra risicopremie die beleggers eisen op Belgisch staatspapier op acht basispunten. Als de prijs deze

keer dezelfde zou zijn, en met de financieringsbehoefte voor dit jaar, zou dit de begroting ongeveer 50 miljoen euro kosten. Alles hangt uiteraard af van de duur van de crisis. Als hij snel voorbij is, kan de rekening beperkt worden.”

Bovendien kijken de markten in de eerste plaats naar de fundamenten van de Belgische economie. “En die zijn goed”, zegt Buyst. “Het begrotingstekort bleef binnen aanvaardbare normen tijdens de crisis. We hebben geen tekort op onze lopende rekening waardoor we de schuld intern kunnen financieren en we zijn dus niet overgeleverd

aan de grillen van de internationale markten. Wat concurrentiekracht betreft, doen we het stukken beter dan de Grieken. Vergeet ook niet dat wij ons wagonnetje kunnen aanhaken aan de Duitse locomotief, terwijl Griekenland gevangen zit in een regio die niet uitblinkt. Ook de Griekse productiestructuur is veel zwakker en kwetsbaarder voor concurrentie uit lagelonenlanden.”

Niet alleen de handelaren in financieel papier halen voorlopig de schouders op, de kans is ook groot dat buitenlandse investeerders zich niet laten afschrikken door de nieuwe opstoot van communautaire

koorts (zie het kader *Liever een rechtstreekse lijn Brussel-Tokio*).

Veel meer dan BHV op het spel

Dat het buitenland voorlopig vrij lachoniek reageert (‘ze zijn weer bezig’) op de politieke instabiliteit, betekent natuurlijk niet dat de politieke klasse de tijd heeft tot sint-juttemis om de impasse te doorbreken.

“We moeten toch opletten voor besmettingsgevaar, want we leven onder een heel ander regime dan voor de crisis”, zegt Van de Cloot. “De financiële markten werken met agenda’s en het verhaal van de staats- ▶

LEVEN WE IN EEN BANANENREPUBLIC?

DOOR NATHALIE VAN YPERSELE
HOOFDREDACTEUR VAN TRENDS/TENDANCES

De regering-Leterme II is niet meer, en de Franstalige partijen zijn eensgezind over de schuldige: de Open Vld. En inderdaad, de Vlaamse liberalen hebben zich onverantwoordelijk gedragen. Beseffen ze wel dat ze regeringsverantwoordelijkheid hebben in België, en niet in een of andere bananenrepubliek?

Dat gezegd zijnde, is het wel heel gemakkelijk om er één zwart schaap uit te pikken. Aan beide zijden van de taalgrens zie ik verantwoordelijken voor deze crisis. Terwijl Didier Reynders (MR) zei dat hij optimistisch was over de verdere onderhandelingen, sprak Olivier Maingain (FDF) zijn veto uit tegen elke deadline, en tegen de voorstellen van Jean-Luc Dehaene. Dat was weinig meer dan beleefd de deur dichtklappen. En laten we vooral niet vergeten dat het BHV-dossier al jaren aansleept. De schuld daarvoor ligt zowel in het noorden als het zuiden.

Ik kan de politici van dit land de lectuur aanraden van *Getting to yes* en *Getting past no*, de bestsellers van William Ury en Roger Fisher, twee vooraanstaande Harvard-professoren. Daarin beschrijven ze de ideale onderhandelingsstrategie. Ik som enkele nuttige principes op.

Eerste regel: houd de discussie seereen. “Als iemand iets weigert of in de aanval gaat, reageer dan niet onmiddellijk. Blijf het uiteindelijke doel in het oog houden”, adviseerden de twee Amerikanen.

Jean-Luc Dehaene wist dat perfect. Om elk communautair opbod te vermijden, werkte hij uiterst discreet aan zijn voorstellen. Thomas Leysen, voorzitter van het VBO en van de Groep van Tien, is ook zo iemand. Hij vergeet nooit het ultieme doel: een stabiel kader creëren waarvan de Belgische economie kan profiteren. Bart De Wever (N-VA) en Olivier Maingain kunnen van hen nog wat leren. Hun verklaringen hebben de controverse alleen maar op de spits gedreven.

Tweede regel: creëer een gunstig onderhandelingsklimaat. “Uw gesprekspartner zal ervan uitgaan dat u zijn voorstellen afwijst”, stellen Ury en Fisher. “Doe dat niet. Luister

naar zijn voorstellen, laat voelen dat u zijn argumenten begrijpt.” Met name Open Vld kan hier veel van leren. De houding van de Vlaamse liberalen vorige week heeft elke dialoog onmogelijk gemaakt. CD&V en zijn voorzitter Marianne Thyssen stellen zich veel constructiever op.

Derde regel: “de voorstellen van de tegenpartij afwijzen, versterkt ze alleen maar. Probeer integendeel de verschillende zienswijzen te verenigen. Stel vragen, probeer de argumenten van uw gesprekspartner in een ander kader te plaatsen. Formuleer oplossingen.”

Dat de Franstalige partijen de voorstellen van Dehaene een “Vlaamse eisenbundel” noemden, getuigt van slechte wil. Sommige voorstellen waren net zo goed moeilijk verteerbaar voor de Vlamingen. De methode-Van Rompuy — respectvol luisteren naar de argumenten van de tegenpartij — was een betere strategie geweest.

Vierde regel: “Als de andere partij op een bepaald moment niet meer wil praten, probeer haar dan opnieuw in het bad te trekken. Wijs haar op haar plichten en noden, zoals de erkenning die ze kan krijgen, of het gevaar van gezichtsverlies. Maak het gemakkelijker om ‘ja’ te zeggen.”

Onnodig te zeggen dat zoiets voor politici erg moeilijk is. Elke partij wil zich profileren, wil winnen, wil haar kiezers niet voor het hoofd stoten. En toch moeten vooral de Franstalige partijen zich bezinnen. Iedereen weet dat er een akkoord moet komen; op alles ‘nee’ zeggen, is geen optie. De Vlamingen hebben redenen om verbitterd te zijn, en daar had al lang rekening mee gehouden moeten worden.

Vijfde en laatste regel: dwing de andere niet op de knieën. “Als uw tegenpartij denkt dat ze ook gelijk kan krijgen zonder te onderhandelen, toon dan aan dat ze ongelijk heeft. Machtsvertoon werkt altijd averechts. Overtuig de tegenpartij ervan dat uw doel niet zozeer de overwinning is, maar een akkoord waarmee iedereen tevreden is. Zo’n akkoord afwijzen, is wel heel erg moeilijk”, besluiten de Amerikaanse wetenschappers.

De splitsing van Brussel-Halle-Vilvoorde via een stemming door de strot van de Franstaligen rammen, zal het wantrouwen in het zuiden van het land alleen maar aanwakkeren. Net zoals de uitbreiding van het Brussels Gewest de Vlamingen doet steigeren.

In twee woorden: gooi niet langer olie op het vuur, onderhandel nu eens écht!

Liever een rechtstreekse lijn Brussel-Tokio

Volgens Rudi Thomaes, de topman van het VBO, kost de politieke instabiliteit ons investeringen. Voor de Vlaamse ondernemersorganisatie Voka bewijst de impasse dat een grote staats hervorming noodzakelijk is. De status-quo in de Wetstraat is contraproductief. “De gevolgen van de besluiteloosheid voor België en het imago van ons land, vooral voor de buitenlandse investeringen, zijn nefast”, klinkt het.

Op korte termijn lijkt de schade mee te vallen. “Wie met de politieke instabiliteit vertrouwd is, maakt er geen punt van. Erger is het gebrek aan een slagkrachtige regering, waar geen stimulerende maatregelen van te verwachten zijn. Maar buitenlandse investeerders weten dat die stimuli vooral de bevoegdheid van de deelstaten zijn en daar is er wel politieke stabiliteit dankzij de

legislatuurregeringen”, zegt een zakenbankier.

Ook Roel Spee, van Global Leader Plant Location International, nuanceert. “Normaliter hebben lokale politieke incidenten niet snel invloed op de beeldvorming van investeerders. Het buitenland ziet soms niet eens wat lokaal als dramatische ontwikkelingen beschouwd worden.” Maar wanneer onstabiliteit permanent dreigt te worden en incidenten elkaar opvolgen, ontstaat wel een negatieve perceptie. “En dat is nu toch overduidelijk aan het gebeuren. Internationale bedrijven, niet alleen degenen die al in België aanwezig zijn, maar ook anderen — dus mogelijke nieuwe investeerders — maken met de regelmaat van de klok opmerkingen die de Belgische politiek in het belachelijke trekken.”

Volgens Masatomo Nomura,

van de Belgian-Japan Association & Chambre of Commerce, is de politieke instabiliteit van weinig of geen tel voor Japanse investeerders in ons land. “Zolang het economische klimaat stabiel is, gaat die politieke heisa aan hen voorbij. Coalitieveranderingen zijn frequent aan de orde en dat heeft in wezen geen invloed.”

Ruim 220 Japanse bedrijven zijn hier actief, goed voor zo'n 25.000 werknemers. De minpunten zijn niet rechtstreeks politiek geïnitieerd, maar zaken als de administratieve rompslomp voor vergunningen of de hoge loonkosten zijn een hindernis. Maar aan communautaire twisten hebben de Japanners geen boodschap, ze begrijpen ze gewoonweg niet. Een groter euvel is het ontbreken van een rechtstreekse verbinding tussen Tokio en Brussel.

Ook Gust Herrewijn, Managing Partner bij Ernst & Young Belgium, en betrokken bij het jaarlijkse onderzoek naar de attractiviteit van België, sust. “Bij investeringsbeslissingen worden diverse factoren in overweging genomen. Dat blijkt jaarlijks uit onze Barometer van de Belgische Attractiviteit. De politieke stabiliteit van een land is een van criteria die buitenlandse investeerders in overweging nemen. Ik wil ook onderstrepen dat belangrijke (lees: grote) investeringsbeslissingen in vele gevallen lang op voorhand worden genomen na gedetailleerde analyses. Het kan dan ook zijn dat de gevolgen van bepaalde regeringsbeslissingen pas jaren later echt merkbaar zijn. Natuurlijk is een periode van lange politieke instabiliteit geen factor die een investeringsbeslissing gunstig beïnvloedt.”

► schulden staat heel hoog op die agenda. De boodschap moet dan ook zijn: laten we als landen vandaag proberen zoveel mogelijk uit de actualiteit van de wereldpers te blijven. Dat is tot nu niet perfect gelukt. Onze grote overheidsschuld is toch een knipperlicht dat op rood staat.”

“Nu hebben we nog geloofwaardigheid, maar zodra het buitenland realiseert dat we in een structurele politieke impasse zitten, kan het sentiment in één dag omslaan”, zegt Van Overtveldt. “Wat mij nog het meeste zorgen baart, is dat onze lage potentiële groei afkalft. De OESO schat dat die groei daalt naar amper 0,6 procent per jaar. Een recessie is dan nooit ver weg. De OESO rechtvaardigt dat lage cijfer door erop te wijzen dat we niet meer in staat zijn om tot een ernstig beleid te komen en scheeftrekkingen te corrigeren. En een lage groei remt de capaciteit van de overheid af om tekorten terug te dringen en schulden af te lossen.”

Zoals de kredietagenschappen al duidelijk maakten, de Belgische krediet-

waardigheid staat of valt de volgende jaren met de opkuis van de staatsfinanciën. Om het begrotingstekort van een kleine 5 procent dit jaar terug te brengen naar 3 procent in 2012 — zoals Europa vraagt — en naar een evenwicht tegen 2015 — zoals de Hoge Raad voor Financiën dat vraagt — is een langdurige en zware inspanning nodig.

Deze regering had al een milde inspanning op papier gezet voor 2010 en 2011, waarbij ze vooral surft op het herstel, en waarbij ze niet zwaar wil saneren om dat herstel niet in het gedrang te brengen. Het grote begrotingswerk stond dus pas op het programma in 2011, wat althans tot vorige week het eerste grote werk van de nieuwe regering moest worden. In dit perspectief is het politieke moeras dus geen budgettaire ramp, tot de verkiezingen van 2011 was er toch geen fundamenteel begrotingswerk gepland.

Maar die sanering moet er komen en belooft een communautair geladen oefening te worden, wat wellicht nu al zijn

schaduw vooruitwerpt. “Jean-Luc Dehaene kon in de jaren negentig de belastingen nog verhogen om de begroting te saneren, maar daar zit nu geen rek meer op. Nu moet de sanering komen van besparingen op de uitgaven. En daar zit natuurlijk een communautaire angel in. Een krimp van de uitgaven dreigt vooral Wallonië pijn te doen”, zegt Buyst. “We hebben daarom een groot akkoord nodig waarbij tegelijk een staats hervorming én de sanering van de staatsfinanciën gerealiseerd wordt. Alles moet in één pot. Met een alomvattend akkoord kan België dan weer tien jaar verder.”

“Besparingen doen meer pijn in Wallonië, maar we moeten ook naar de belastingen kijken, zoals op bedrijfswagens, wat meer pijn doet in Vlaanderen. Maar communautaire overwegingen mogen geen rol spelen in de begrotingsopmaak”, zegt De Callatay. “We moeten doen wat we moeten doen in het algemene Belgische belang. Punt. Ik hoop dat er in dit land nog voldoende mensen op die ma-

opinie

Door Alain Mouton

nier redeneren. Wordt de federale begroting vanuit communautaire belangen opgesteld, dan is de toegevoegde waarde van België negatief.”

Heel wat waarnemers pleiten voor een totaalakkoord, om de impasse te doorbreken. De recente Belgische geschiedenis is er ook één waarin staatshervormingen gepaard gingen met globale plannen en andere herstelprogramma's. “Maar wat we ons niet meer kunnen veroorloven, is een communautaire pacificatie die ten koste gaat van de begroting. Integendeel. Nu moet bespaard worden. Een sanering van de begroting heeft maar kans op slagen als er in de uitgaven gesnoeid wordt”, zegt De Boeck.

Begroting en staatshervorming aan elkaar geklonken

Ook nu kan een succesvolle sanering van de begroting niet zonder een grondige staatshervorming. Daarbij is het vooral de financieringswet die nu de Belgische overheidsfinanciën voetje licht. Die financieringswet regelt de geldstromen binnen België, maar gaat gebukt onder een zware constructiefout. Geld stroomt naar de deelstaten alsof de uitgaven netjes verdeeld zijn tussen de federale regering en die deelstaten. Maar de vergrijzingskosten vallen voor 90 procent ten laste van de federale begroting. De financieringswet gaat volledig voorbij aan die realiteit.

“Het begrotingsprobleem is voor de helft een bestuurlijk probleem”, zegt een doorwinterde kenner van het Belgische budgettaire kluwen. “Laat de federale regering niet langer de pensioenen van de ambtenaren van de deelstaten betalen. Op die manier hevel je een factuur van 5 miljard euro over van de federale regering naar de deelstaten. Die moeten dat geld dan wel vinden en dat kunnen ze ook, als ze de tering naar de nering zetten. De Vlaamse regering doet nu de begrotingscontrole in een voormiddag. Dat is een droom, een lachertje, in vergelijking met de federale regering.”

“Daarnaast valt er nog heel wat te besparen door komaf te maken met dubbele bevoegdheden en dus dubbele uitgaven. Op die manier kan de helft van het tekort van 5 procent weggewerkt worden. De rest is een pijnlijke maar klassieke budgettaire oefening die al door veel regeringen gemaakt is.” (T)

De sociale partners zijn niet geloofwaardig meer

Het is een klassieker geworden. Bij elke politieke crisis lanceert de Groep van Tien, het gremium van de interprofessionele sociale partners, een oproep voor meer verantwoordelijkheidszin. De teneur is steevast dezelfde: de politici moeten de communautaire problemen zo snel mogelijk oplossen om ‘de echte problemen van de mensen aan te pakken’. Alsof het met deze regering mogelijk zou zijn de arbeidsmarkt en het pensioenstelsel te hervormen. Alle sociale departementen zijn gekaapt door de PS en met Joëlle Milquet (cdH) hebben we de slechtste minister van Werk in jaren. In vertrouwelijke gesprekken laten leden van de Groep van Tien hun frustratie over Milquet de vrije loop.

Het pleidooi van de vakbonden en werkgevers voor een doortastend beleid, is weinig geloofwaardig. Grote sociaaleconomische hervormingen worden altijd na ruggenspraak met de sociale partners doorgevoerd. De Groep van Tien heeft daarin de voorbije jaren niet echt een fraai parcours afgelegd. Haar immobilisme schrikt evenzeer als kibbelende politici buitenlandse investeerders af. Leg maar eens aan een kandidaat-investeerder uit dat België nog altijd een archaïsch onderscheid kent tussen arbeiders en bedienden. Dit dossier ligt al decennia op de tafel van de sociale partners en een oplossing is verder af dan ooit. Werkgeversorganisaties klagen steen en been over de loonkostenhandicap van België. Ook dat schrikt investeerders af. De sociale partners hebben de voorbije jaren niets gedaan om die handicap bij te sturen, ook al is dat hun opdracht.

De Groep van Tien heeft het ook steevast over het vergrijzingsprobleem en de betaalbaarheid van de pensioenen. Waar blijven dan hun verontwaardigde reacties nu werknemers van Godiva en Opel in de inactiviteit worden geparkeerd, ook al zijn ze de 50 amper voorbij? Werkgevers vallen het brugpensioen

met de regelmaat van een klok aan, maar wanneer de overheid toelaat om de kosten van afdankingen af te wentelen op de gemeenschap, zien diezelfde werkgevers dat graag gebeuren. Wie een immobiele regering bekritiseert, moet ook de hand in eigen boezem steken. De voorbije week heeft de Groep van Tien een kans gemist om te zwijgen.

Een andere opvallende vaststelling is dat de meeste leden van de Groep van Tien het nooit hebben over de noodzaak van een fiscale en sociaaleconomische staatshervorming. Het Belgische huis kan maar overeind blijven als de deelstaten verantwoordelijk worden voor hun beleid. En dat kan enkel via een verregaande staatshervorming, met de overdracht van economische bevoegdheden naar de deelstaten en een nieuwe financieringswet. Voka en Unizo pleiten als enige van de Groep van Tien al jaren voor een evolutie in de richting van een confederaal België. Bij de vakbonden en het Verbond van Belgische Ondernemingen zijn de woorden staatshervorming en confederalisme een absoluut taboe. Zonder een staatshervorming stevent België nochtans recht op het faillissement af. Is dat geen bezorgdheid van de federale sociale partners? Blijkbaar niet. (T)

Bij de vakbonden en het (VBO) zijn de woorden staatshervorming en confederalisme een absoluut taboe.